

Zaak C-230/24

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

26 maart 2024

Verwijzende rechter:

Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña (rechter in eerste aanleg nr. 8 A Coruña, Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

12 maart 2024

Verzoekende partij:

MF

Verwerende partij:

Banco Santander, S. A.

Voorwerp van het hoofdgeding

Rechtsvordering waarbij een consument verzoekt om terugbetaling van uit hoofde van een oneerlijk beding onverschuldigd aan een bank betaalde bedragen.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Prejudiciële verwijzing – Consumentenbescherming – Richtlijn 93/13/EEG – Artikelen 6 en 7 – Met consumenten gesloten overeenkomsten – Oneerlijke bedingen – Beding dat alle hypothecaire vestigingskosten bij de kredietnemer legt – Rechtsgevolgen van de nietigverklaring van die bedingen – Gelijkwaardigheidsbeginsel – Mogelijkheid om de onverjaarbaarheid van de vordering tot nietigverklaring te erkennen en tegelijkertijd een termijn voor de uitoefening van de vordering tot terugbetaling van uit hoofde van dat beding onverschuldigde betaalde bedragen vast te stellen

Prejudiciële vraag

Verzetten richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 en het gelijkwaardigheidsbeginsel zich tegen toepassing van de mogelijkheid om de nietigheid wegens het oneerlijke karakter van een beding los te koppelen van de daaruit voortvloeiende terugbetalingsplicht, doordat enerzijds voor de vordering tot nietigverklaring geen verjaringstermijn geldt en anderzijds de vordering tot terugbetaling wel aan verjaring onderhevig is, terwijl er in de Spaanse interne rechtsorde geen regel of rechtspraak bestaat die deze loskoppeling toepast op andere rechtsbetrekkingen?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29)

Artikel 3, lid 1: „Een beding in een overeenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, wordt als oneerlijk beschouwd indien het, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort.”

Artikel 4, lid 1: „Onverminderd artikel 7 worden voor de beoordeling van het oneerlijke karakter van een beding van een overeenkomst alle omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, op het moment waarop de overeenkomst is gesloten in aanmerking genomen, rekening houdend met de aard van de goederen of diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft.”

Artikel 6, lid 1: „De **lidstaten** bepalen dat oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen een verkoper en een consument onder de in het nationale recht geldende voorwaarden de consument niet binden [...].”

Artikel 7, lid 1: „De **lidstaten** zien erop toe dat er in het belang van de consumenten alsmede van de concurrerende verkopers, doeltreffende en geschikte middelen bestaan om een eind te maken aan het gebruik van oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen consumenten en verkopers.”

Arresten van het Hof van Justitie die worden aangehaald in de motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing.

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

A) *Niet-tegenwerpbaarheid van oneerlijke bedingen*

Artikel 82 van de texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (geconsolideerde tekst van de algemene wet inzake de bescherming van consumenten en gebruikers en andere aanvullende wetten; hierna „TRLGDCU”), vastgesteld bij **Real Decreto Legislativo** 1/2007, de 16 de noviembre (koninklijk wetsbesluit 1/2007 van 16 november 2007), bepaalt:

„1. Alle bepalingen waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en alle niet uitdrukkelijk overeengekomen praktijken worden als oneerlijke bedingen beschouwd indien zij, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen aanzienlijk verstoren ten nadele van de consument en de gebruiker.

[...]

3. Bij de beoordeling van het oneerlijke karakter van een beding worden de aard van de goederen of diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft, alle omstandigheden bij de sluiting van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, in aanmerking genomen.

4. Onverminderd het bepaalde in de vorige leden zijn in elk geval de bedingen oneerlijk die overeenkomstig de artikelen 85 tot en met 90:

- a) de overeenkomst onderwerpen aan de wil van de handelaar,
- b) de rechten van de consument en gebruiker beperken,
- c) bepalen dat er geen sprake zal zijn van wederkerigheid in de overeenkomst,
- d) van de consument of gebruiker onevenredige garanties vragen of ten onrechte de bewijslast bij hem leggen,
- e) onevenredige eisen stellen met betrekking tot de sluiting en de uitvoering van de overeenkomst, of
- f) in strijd zijn met de regels betreffende de bevoegdheid en het toepasselijke recht.”

Artikel 83 TRLGDCU schrijft voor:

„Oneerlijke bedingen zijn van rechtswege nietig en worden als niet geschreven beschouwd. [...]”

Artikel 6, lid 3, van de Código Civil (Spaans burgerlijk wetboek; hierna: „burgerlijk wetboek”) bepaalt:

„Handelingen die inbreuk maken op dwingende regels of verbodsbepalingen zijn van rechtswege nietig, voor zover deze laatste in geval van inbreuk niet in andere gevolgen voorzien.”

Artikel 1303 van het burgerlijk wetboek schrijft voor:

„Bij nietigverklaring van een verbintenis moeten de partijen de zaken die het voorwerp waren van de overeenkomst, met de vruchten, en de prijs met rente over en weer teruggeven [...].”

Deze bepaling en de daarmee samenhangende bepalingen regelen de vernietigbaarheid of relatieve nietigheid, hoewel zij in de rechtspraak ook worden toegepast, met het oog op de terugbetaling van ontvangen prestaties, op de absolute nietigheid of nietigheid van rechtswege van een overeenkomst of van een van de bedingen ervan.

B) Verjaring van rechtsvorderingen

Artikel 1964, lid 2, van het burgerlijk wetboek, in de versie die van kracht was op het moment dat de overeenkomst werd gesloten, luidt:

„De hypothecaire rechtsvordering verjaart door verloop van twintig jaar, en de persoonlijke rechtsvorderingen die niet aan een bepaalde termijn zijn onderworpen, verjaren door verloop van vijftien jaar.”

Artikel 1964, lid 2, van dat wetboek, in de versie van Ley 42/2015, de 5 de octubre (wet 42/2015 van 5 oktober 2015), bepaalt:

„Persoonlijke rechtsvorderingen die niet aan een bepaalde termijn zijn onderworpen, verjaren door verloop van vijf jaar te rekenen vanaf de dag waarop de verbintenis wordt geacht te gelden. [...].”

De **vijfde overgangsbepaling van wet 42/2015** luidt:

„Verjaringsregeling die van toepassing is op reeds bestaande rechtsbetrekkingen.

De verjaringstermijn voor persoonlijke rechtsvorderingen waarvoor geen bijzondere verjaringstermijn is vastgesteld en die zijn ontstaan vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet, wordt beheerst door het bepaalde in artikel 1939 van het burgerlijk wetboek.”

Artikel 1939 van het burgerlijk wetboek bepaalt:

„Verjaringstermijnen die zijn aangevangen vóór de bekendmaking van dit wetboek worden beheerst door de wetten die eraan voorafgingen; indien echter

vanaf de inwerkingtreding van dit wetboek de volledige in dit wetboek voor de verjaring gestelde termijn is verstreken, sorteert die verjaring zijn rechtsgevolgen, ook als door die eerdere wetten een langere termijn wordt voorgeschreven.”

Arresten van de Tribunal Supremo en daarin aangehaalde bepalingen die worden vermeld in de motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing.

Korte beschrijving van de feiten en van het hoofdgeding

- 1 Op 19 januari 2009 heeft verzoekster, in de hoedanigheid van consument, een leningsovereenkomst gesloten met Banco Santander, S. A., waarvan het vijfde beding de volgende bewoordingen kent:

„Kosten en verplichtingen ten laste van de leningnemer.”

5.1. De volgende kosten komen voor rekening van de leningnemer:

5.1.1. Voorbereidende kosten van de transactie: de in dit punt bedoelde kosten komen ten laste van de aanvrager, ook indien de lening uiteindelijk niet wordt afgesloten.

* Kosten van de taxatie van het onroerende goed.

* Kosten van de verificatie van de kadastrale status.

5.1.2. De kosten en belastingen die voortvloeien uit deze overeenkomst, de inschrijving ervan in het kadaster en de afgifte van een eerste afschrift aan de Bank, alsmede de kosten en belastingen die voortvloeien uit de wijziging of annulering van de overeenkomst en de kosten en belastingen die voortvloeien uit de inschrijving in het kadaster, in voorkomend geval, van de werken en installaties, overeenkomstig het TWEEDE beding [...].”

- 2 Op 27 februari 2023 heeft de consument een vordering ingesteld bij de verwijzende rechter houdende nietigverklaring van het vijfde beding en, dientengevolge, terugbetaling van de helft van de uit hoofde van notarishonoraria en alle uit hoofde van kadasterrechten betaalde kosten, vermeerderd met de wettelijke rente over die bedragen.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 3 De bank betoogt dat de vordering tot terugbetaling van de door verzoekster gevorderde bedragen is verjaard op grond van artikel 1964, lid 2, van het burgerlijk wetboek en de bij wet 42/2015 ingevoerde overgangsregeling.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

- 4 De verwijzende rechter vraagt zich af of het Unierecht toestaat dat een vordering tot nietigverklaring van een oneerlijk beding niet aan verjaring onderhevig is terwijl een vordering tot terugbetaling van de op de voet van dat beding onverschuldigd betaalde bedragen wel kan verjaren. Specifiek stelt de verwijzende rechter dat deze ontkoppeling, of dit verschil tussen regelingen, indruist tegen het gelijkwaardigheidsbeginsel.

Uitgangspunt: commentaar op het arrest van het Hof van Justitie van 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19)

- 5 De verwijzende rechter concentreert zich op het onderzoek van de dertiende prejudiciële vraag, inzake beperking van de gevolgen van de nietigheid van een oneerlijk beding door middel van een verjaringstermijn, waarmee de verzoekende rechter in zaak C-224/19 wenste te vernemen of artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen nationale rechtspraak volgens welke een verjaringstermijn geldt voor de vordering tot terugbetaling van de sommen die uit hoofde van een nietig verklaard oneerlijk contractueel beding zijn betaald, hoewel de vordering tot vaststelling van de absolute nietigheid van een oneerlijk contractueel beding volgens de nationale wetgeving onverjaarbaar is.
- 6 In punt 81 van datzelfde arrest wordt opgemerkt dat de door richtlijn 93/13 aan de consument verleende bescherming zich verzet tegen nationale regelgeving die de nationale rechter verbiedt om na het verstrijken van een vervaltermijn alsnog vast te stellen dat een in een overeenkomst tussen een handelaar en een consument opgenomen beding oneerlijk is (arrest van 21 november 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punt 38). Volgens de verwijzende rechter verklaart het Hof van Justitie daarmee dat richtlijn 93/13 zich ertegen verzet dat de vaststelling dat een beding oneerlijk is, is onderworpen aan een vervaltermijn. Volgens de verwijzende rechter wordt dit criterium ook gevolgd in de Spaanse regelgeving en rechtspraak, volgens welke als algemene regel geldt dat **absolute nietigheid** of **nietigheid van rechtswege** wegens schending van dwingende regels is **onderworpen aan geen enkele verjaringstermijn**. Het voorgaande vastgesteld hebbende, vraagt de verwijzende rechter zich af of, gegeven het feit dat de vordering tot nietigverklaring onverjaarbaar is, de terugbetalingsplicht die voortvloeit uit die nietigverklaring eveneens onverjaarbaar is, oftewel, meer bepaald, of een nationale regeling of nationale rechtspraak die deze terugbetalingsplicht aan een verjaringstermijn onderwerpt in overeenstemming is met de richtlijn.
- 7 Nochtans heeft het Hof van Justitie in punt 82 van voornoemd arrest reeds erkend dat **de bescherming van de consument niet absoluut is** (arrest van 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo e.a., C-154/15, C-307/15 en C-308/15, EU:C:2016:980, punt 68) en dat het met het Unierecht verenigbaar is dat in het belang van de rechtszekerheid **redelijke beroepstermijnen worden vastgesteld die gelden op**

straffe van verval van recht (arresten van 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punt 41, en 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo e.a., C-154/15, C-307/15 en C-308/15, EU:C:2016:980, punt 69). In zijn commentaar op dit punt merkt de verwijzende rechter op dat het Hof van Justitie zinspeelt op een mogelijke loskoppeling van de absolute nietigheid van het beding en de gevolgen ervan.

- 8 In punt 83 van voornoemd arrest wordt gepreciseerd dat de nadere uitvoeringsregels voor de in artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 geboden consumentenbescherming op grond van het beginsel van **procesautonomie** van de lidstaten een aangelegenheid van de interne rechtsorde van deze laatste zijn. Die nadere regels mogen evenwel niet ongunstiger zijn dan die welke voor soortgelijke nationale situaties gelden (**gelijkwaardigheidsbeginsel**) en mogen de uitoefening van de door het [Unie]recht verleende rechten in de praktijk niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken (**doeltreffendheidsbeginsel**) (zie in die zin met name arrest van 26 oktober 2006, Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, punt 24 en aldaar aangehaalde rechtspraak). Als commentaar op dit punt herinnert de verwijzende rechter eraan dat een verjarings- of vervaltermijn, die vanuit het oogpunt van het nationale recht strikt genomen geen procedurele, maar een inhoudelijke of materiële regel is, desalniettemin binnen de sfeer van de procesautonomie kan vallen, als instrument ter uitvoering of omzetting van een regel van Unierecht door de lidstaat.
- 9 In punt 84 van voornoemd arrest verklaart het Hof van Justitie dat uit het voorgaande volgt dat het Unierecht zich niet verzet tegen een nationale regeling die erkent dat de **vordering tot nietigverklaring** van een oneerlijk beding in een tussen een handelaar en een consument gesloten overeenkomst **onverjaarbaar** is, maar tegelijkertijd voorziet in **een verjaringstermijn voor de vordering tot terugbetaling** waartoe die nietigverklaring aanleiding geeft, op voorwaarde dat het gelijkwaardigheids- en het doeltreffendheidsbeginsel worden geëerbiedigd. In zijn commentaar op dit punt wijst de verwijzende rechter op de mogelijkheid dat een vordering tot nietigverklaring slaagt, omdat er geen tijdslimiet aan verbonden is, maar de gevolgen van die nietigheid worden beperkt door verval van recht, en verklaart hij dat dit resultaat de bescherming van de consument lijkt te verzwakken.
- 10 De verwijzende rechter haalt de punten 85 tot en met 92 van datzelfde arrest aan, die zijn gewijd aan het **doeltreffendheidsbeginsel**, en becommentarieert deze. In punt 85 wordt gespecificeerd dat in het onderzoek of dit beginsel is geëerbiedigd, rekening moet worden gehouden met beginselen van nationaal recht, zoals het rechtszekerheidsbeginsel, dat kan vereisen dat de vordering tot terugbetaling wordt onderworpen aan een verjaringstermijn. De prejudiciële vraag ziet echter niet op dit beginsel, maar op het gelijkwaardigheidsbeginsel.
- 11 In punt 86 van het aangehaalde arrest wordt toegelicht dat het hoofdgeding draaide om de vraag of de **vijfjarige verjaringstermijn** van artikel 1964, lid 2, van het burgerlijk wetboek mogelijk moet worden toegepast op de vordering tot

terugbetaling waartoe de nietigverklaring van een oneerlijk beding in een leningsovereenkomst aanleiding geeft. Volgens punt 87 van dat arrest moet, gelet op het feit dat het Hof reeds heeft verklaard dat een verjaringstermijn van drie jaar (arrest van 15 april 2010, Barth, C-542/08, EU:C:2010:193, punt 28) of van twee jaar (arrest van 15 december 2011, Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10, EU:C:2011:844, punt 25) in overeenstemming is met het **doeltreffendheidsbeginsel**, worden geoordeeld dat, onder voorbehoud van het door de verwijzende rechter te verrichten onderzoek van de in punt 85 van datzelfde arrest genoemde elementen, een **vijfjarige verjaringstermijn** voor een vordering tot terugbetaling van de bedragen die zijn voldaan uit hoofde van een nietig verklaard oneerlijk beding, in beginsel **niet van dien aard lijkt te zijn dat de uitoefening van de door richtlijn 93/13 verleende rechten daardoor in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk wordt**. De verwijzende rechter legt dit punt aldus uit dat ook als de vordering tot nietigverklaring van het oneerlijke beding niet verjaart, voor de uitoefening van een vordering tot terugbetaling een verjaringstermijn van vijf jaar kan worden vastgesteld.

- 12 Vervolgens analyseert de verwijzende rechter de twee in dat punt 87 aangehaalde arresten. In het arrest van 15 april 2010, Barth (C-542/08), dat betrekking had op een vordering tot verkrijging van een bijzondere anciënniteitstoelage voor het verrichten van diensten gedurende een bepaalde periode door een migrerende werknemer, werd geoordeeld dat voor die vordering een verjaringstermijn kon gelden (waarbij drie jaar kon volstaan). Die situatie verschilt van die welke is geanalyseerd in het arrest van 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19), waarin is geoordeeld dat de gevolgen van de absolute nietigheid van een beding in een consumentenovereenkomst aan een verjaringstermijn kunnen worden onderworpen, maar nooit de nietigheid zelf. Volgens de verwijzende rechter werd in zaak C-542/08, Barth, dus **geen scheiding aangebracht tussen de erkenning van een recht en de gevolgen van die erkenning** (te weten de betaling van een uitkering waarop de betrokkene recht had), maar eenvoudigweg vastgesteld dat een verjaringstermijn van drie jaar voor de aanvraag in Oostenrijk tot betaling van een anciënniteitstoelage een redelijke termijn was, die niet in strijd was met het doeltreffendheidsbeginsel in samenhang met artikel 7, lid 1, van verordening nr. 162/1968 van de Raad van 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de [Unie].
- 13 Het **arrest van 15 december 2011, Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10**, betref op zijn beurt een geschil tussen de Italiaanse belastingdienst en een financiële instelling waarbij die laatste teruggaaf van onverschuldigd betaalde belasting vorderde. Het Hof van Justitie verklaarde in die zaak dat **het doeltreffendheidsbeginsel er niet aan in de weg staat dat er verschillende termijnen bestaan voor de uitoefening van rechtsvorderingen door de belastingplichtige respectievelijk de belastingadministratie**. De verwijzende rechter merkt op dat ook de situatie in die zaak niet vergelijkbaar is met die welke aan de orde is in zaak C-224/19, Caixabanc, aangezien het in zaak C-427/10 ging om een andere rechtsbetrekking (belastingadministratie-belastingplichtige) van een andere (openbare) aard.

- 14 Op basis van die constatering komt de verwijzende rechter tot de gevolgtrekking dat de in punt 87 van het becommentarieerde arrest genoemde voorbeelden onvoldoende staving vormen voor de door het Hof van Justitie voorgestane oplossing.
- 15 Vervolgens geeft de verwijzende rechter commentaar op de punten 88 tot en met 92 van datzelfde arrest van 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19), die zijn gewijd aan de berekening van de termijn en de bepaling van de aanvangsdatum (dies a quo) daarvan, dat alles in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel. De verwijzende rechter verklaart zelf dat „het niet ons doel is om [...] ons te begeven [...] op het terrein van de verschillende mijlpalen van de dies a quo van de verjaringstermijn voor de vordering tot terugbetaling”. Opgemerkt zij dat de verwijzende rechter niettemin i) stelt dat de uitdrukking „vanaf de dag waarop de verbintenis wordt geacht te gelden” in artikel 1964, lid 2, van het burgerlijk wetboek uitsluit dat de dies a quo samenvalt met de datum waarop de overeenkomst is gesloten, en ii) op basis van punt 90 van het becommentarieerde arrest betoogt dat relevantie moet worden toegekend aan het moment waarop de consument zich bewust wordt van het oneerlijke karakter van een beding, bijvoorbeeld naar aanleiding van een Spaans vonnis waarin wordt geoordeeld dat een beding van diezelfde aard oneerlijk is.
- 16 Ter samenvatting van het becommentarieerde arrest merkt de verwijzende rechter op dat **het Hof van Justitie**, vanuit het oogpunt van de mogelijkheid van verjaring, **toestaat dat er een scheiding wordt aangebracht tussen i) de vordering tot nietigverklaring** van een oneerlijke beding (die niet verjaart), en ii) de **vordering tot terugbetaling** van uit hoofde van dat beding betaalde bedragen (die wel kan verjaren, voor zover dat niet in strijd is met het doeltreffendheids- en gelijkwaardigheidsbeginsel).

Nationale rechtspraak inzake de scheiding tussen nietigheid en terugbetaling en het verband daarvan met het gelijkwaardigheidsbeginsel

- 17 Het komt veelvuldig voor dat banken tegen een vordering tot nietigverklaring wegens oneerlijkheid en de daaruit voortvloeiende terugbetalingsplicht ofwel het verval van recht van artikel 1301 van het burgerlijk wetboek, ofwel de verjaring van artikel 1964 van datzelfde wetboek aanvoeren.
- 18 In herinnering zij gebracht dat het in casu niet gaat om relatieve nietigheid als gevolg van wilsgebrek bij het verlenen van toestemming, maar om nietigheid van rechtswege wegens oneerlijkheid van een beding. Deze **nietigheid van rechtswege is niet onderworpen aan de verjaringstermijn** voor vernietigbaarheid van artikel 1301 van het burgerlijk wetboek, zoals de Tribunal Supremo (hoogste rechterlijke instantie, Spanje) heeft geoordeeld in zijn arrest van 16 oktober 2017, waarin het verklaart dat i) het oneerlijke beding van rechtswege nietig is, waardoor de consument niet door het oneerlijke beding kan worden gebonden (artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13), en ii) aan de consument niet minder bescherming kan worden verleend dan die welke de vaststelling van

nietigheid van rechtswege op andere gebieden van de rechtsorde met zich meebrengt, aangezien bij de verlening van een lager niveau van bescherming het gelijkwaardigheidsbeginsel van het Unierecht zou worden geschonden.

- 19 De verwijzende rechter wijst erop dat, wat de **onverjaarbaarheid van de vordering tot nietigverklaring** van een oneerlijk beding betreft, de rechtspraak van het Hof van Justitie en die van de Tribunal Supremo met elkaar overeenstemmen.
- 20 Anderzijds wijst de verwijzende rechter erop dat **de Spaanse rechtspraak niet voorziet in deze scheiding tussen de (onverjaarbare) vordering tot nietigverklaring en de (verjaarbare) vordering die ertoe strekt om de gevolgen van die nietigverklaring geldend te maken**. Volgens de verwijzende rechter staat het **gelijkwaardigheidsbeginsel** derhalve in de weg aan een verschillende behandeling van de vordering tot nietigverklaring van het oneerlijke beding (die niet verjaart) en de vordering tot terugbetaling van uit hoofde van dat beding onverschuldigd betaalde bedragen (die wel kan verjaren). Aangezien de vaststelling van absolute nietigheid niet is onderworpen aan verval van recht of verjaring, moeten de gevolgen van die vaststelling dat ook niet zijn.
- 21 De verwijzende rechter verwijst naar een aantal vergelijkbare situaties in het Spaanse nationale recht waarin die scheiding niet wordt toegepast en die relevant zijn voor de toepassing van het gelijkwaardigheidsbeginsel. Zo:
- voorzien de artikelen 1301 en 1303 van het burgerlijk wetboek in één enkele vervaltermijn van vier jaar, zonder onderscheid te maken tussen de nietigverklaring en de terugbetalingsplicht;
 - is de vordering tot verdeling onverjaarbaar verklaard, zonder dat de levering van de toegewezen goederen kan worden onderworpen aan verval;
 - is de vordering tot afbakening onverjaarbaar, evenals de [vordering tot] afpaling;
 - is de vordering tot scheiding van tafel en bed onverjaarbaar en is de [vordering tot] ontbinding van de gemeenschap van goederen als gevolg van een dergelijke uitspraak niet onderworpen aan verjaring (artikel 95 van het burgerlijk wetboek);
 - is zowel de [vordering tot] vaststelling van nietigheid van rechtswege van woekerleningen als de uitoefening van de uit die vaststelling voortvloeiende rechten niet verjaarbaar;
 - voorziet artikel 6, lid 3, van het burgerlijk wetboek in de absolute nietigheid van handelingen die in strijd zijn met dwingende regels of verbodsbepalingen, maar niet in de mogelijkheid om onderscheid te maken tussen nietigheid en de gevolgen ervan.

22 Ook is er in de rechtspraak geen enkele uitspraak van de Tribunal Supremo te vinden waarin op ondubbelzinnige wijze verschillende verjaringsregelingen worden vastgesteld voor respectievelijk de nietigheid en de rechtsgevolgen van die nietigheid, wat betekent dat wanneer de vordering onverjaarbaar is, de rechtsgevolgen ervan dat ook zijn. De onverbreekelijkheid tussen de nietigheid en de rechtsgevolgen ervan kan derhalve worden beschouwd als bevestigd. De verwijzende rechter haalt in dit verband de volgende arresten van de Tribunal Supremo aan:

- **arrest 491/2018 van 14 september 2018**, waarin de Tribunal Supremo niet toestaat dat de verjaringstermijn van de schadevordering wordt losgekoppeld van de niet-nakoming die de schade heeft veroorzaakt door te verklaren dat in essentie moet worden bepaald of de vergoeding van de schade die is veroorzaakt door de niet-nakoming van de bij artikel 10, lid 1, van de [Ley de Propiedad Horizontal] (wet inzake het appartementsrecht; hierna: „LPH”) aan de vereniging van eigenaars opgelegde instandhoudingsplicht, is onderworpen aan de verjaringstermijn van één jaar – omdat het gaat om een geval van niet-contractuele aansprakelijkheid – dan wel aan de algemene termijn van vijftien jaar – thans vijf jaar – omdat het gaat om een persoonlijke vordering zonder bijzondere verjaringstermijn die is onderworpen aan het bepaalde in artikel 1964 van het burgerlijk wetboek. De opvatting die in het bestreden arrest wordt voorgestaan, is dat de vordering tot nakoming van de instandhoudingsplicht op grond van artikel 10, lid 1, LPH is onderworpen aan de algemene verjaringstermijn voor persoonlijke vorderingen, terwijl op de vordering tot vergoeding van de door die niet-nakoming veroorzaakte schade de verjaringstermijn van één jaar voor niet-contractuele aansprakelijkheid van toepassing is. Daarbij moet evenwel in aanmerking worden genomen dat de vordering tot schadevergoeding stelde op de niet-betwiste stelling dat de veroorzaakte schade juist was ontstaan als gevolg van de niet-nakoming van een wettelijke verplichting die bij artikel 10 LPH was opgelegd aan verenigingen van eigenaars, begrepen als de verplichting om alle werkzaamheden uit te voeren die noodzakelijk zijn voor het onderhoud en de instandhouding van de gemeenschappelijke elementen op een zodanige wijze dat zij geen schade veroorzaken aan andere gemeenschappelijke goederen of privé-eigendommen. **De verjaringstermijn voor de vordering tot nakoming van wettelijke verplichtingen kan niet worden losgekoppeld van de verjaringstermijn voor de vordering tot vergoeding van de schadelijke gevolgen van die niet-nakoming;**
- **arrest 178/2013 van 25 maart 2013**, waarin de Tribunal Supremo zich buigt over het standpunt van een van de partijen volgens hetwelk de vordering tot vaststelling van een gesimuleerde rechtshandeling weliswaar niet verjaart, maar de vordering tot teruggave die samen met eerstgenoemde vordering wordt ingesteld en die tot doel heeft om, met betrekking tot de goederen die het voorwerp van de nietige overeenkomst vormen, de bezitstoestand van vóór de sluiting ervan te herstellen, wel. De Tribunal Supremo verwerpt dit standpunt door te verklaren dat in een geval waarin de eigendom die voortvloeit uit de

simulatieovereenkomst fictief is, **de [vordering tot] teruggave van de goederen is onderworpen aan dezelfde regeling van onverjaarbaarheid als de vordering tot vaststelling van de simulatie**, aangezien uit niets voortkomt („ex nihilo nihil”).

- 23 De verwijzende rechter erkent dat er twee arresten van de Tribunal Supremo zijn waarin een mogelijke ontkoppeling van de rechtsgevolgen lijkt te worden erkend, al wordt in arrest 747/2010 van 30 december 2010 een zeer specifiek geval geanalyseerd (betreffende het merk „Havana Club”), en gaat het daarbij om één enkele uitspraak, terwijl het in het arrest van 27 februari 1964 slechts terloopse overwegingen (obiter dicta) betrof, aangezien de Tribunal Supremo er in dat arrest van uitging dat er sprake was van een situatie van vernietigbaarheid en niet van absolute nietigheid. Voorts heeft de Tribunal Supremo het Hof van Justitie bij beschikking van 22 juli 2021 een prejudiciële vraag gesteld waaruit kan worden afgeleid dat de Tribunal Supremo in de desbetreffende zaak zal kiezen voor ontkoppeling, hoewel die keuze nog niet is gemaakt.

Afsluitende overwegingen van de verwijzende rechter

- 24 Aanvaarding van vorenbedoelde ontkoppeling zou leiden tot de absurde situatie dat de **absolute nietigheid geen enkel rechtsgevolg** zou hebben, omdat zelfs wanneer die nietigheid in rechte is vastgesteld, de ontvangen prestaties niet zouden kunnen worden teruggevorderd indien de vordering tot terugbetaling verjaard is.
- 25 Bovendien zou deze ontkoppeling de in de rechtspraak van het Hof van Justitie (bijvoorbeeld in zijn arrest van 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo, C-154/15) erkende **afschrikkende werking** in gevaar kunnen brengen, aangezien de verkoper in de verleiding zou komen om oneerlijke bedingen op te nemen in de hoop dat deze, zelfs als ze nietig worden verklaard, hem geen schade zullen berokkenen omdat de consument de onverschuldigd betaalde bedragen niet zal kunnen terugvorderen. De afschrikkende werking en het doel om een einde te maken aan het gebruik van oneerlijke bedingen vereisen dat de nietigheid en de daaruit voortvloeiende terugbetalingsplicht te allen tijde en zonder enig verval van recht geldend kunnen worden gemaakt.
- 26 **Ontkoppeling zou leiden tot situaties die grenzen aan het absurde.** In geval van vernietigbaarheid wegens wilsgebrek kan zich immers, indien de verjaringstermijn van vier jaar wordt toegepast op de nietigheidsvordering zelf (artikel 1301 van het burgerlijk wetboek) en de verjaringstermijn van vijf jaar (artikel 1964 van het burgerlijk wetboek) op de terugbetalingsplicht van artikel 1303 van het burgerlijk wetboek, de situatie voordoen dat de nietigheidsvordering is verjaard terwijl de vordering tot terugbetaling dat niet is, maar deze laatste bij ontstentenis van de voorwaarde daarvoor (de nietigverklaring) niet kan slagen. Een ander argument voor de inconsistentie van dat standpunt is dat in situaties waarin beide partijen (bijvoorbeeld de bank en de consument) elkaar prestaties moeten terugbetalen, elk van hun vorderingen tot

terugbetaling zou zijn onderworpen aan de verjaringstermijn, met mogelijkere wijs verschillende resultaten.

- 27 In de civielrechtelijke sfeer, zoals het arrest van de Tribunal Supremo van 25 maart 2015 in herinnering brengt, vereist nietigheid „**dat de gevolgen ervan worden vernietigd en de sporen ervan worden uitgewist alsof zij niet hebben bestaan, en dat aldus wordt voorkomen dat er gevolgen uit voortvloeien**”, overeenkomstig de klassieke regel quod nullum est, nullum producit effectum”. Indien de verjaring van de terugbetalingsplicht zou worden toegestaan, zou de nietigheid (nietigheid van rechtswege of absolute nietigheid, die onverjaarbaar is en niet vatbaar is voor het verkrijgen van geldigheid of voor rechtzetting of herstel...) wel rechtsgevolgen kunnen sorteren, ten gevolge van die verjaring, waardoor inbreuk zou worden gemaakt op bovengenoemde regel. Zozeer is de nietigheid verbonden met de gevolgen ervan dat de Tribunal Supremo zelf heeft geoordeeld dat het zelfs niet nodig is om de rechtsgevolgen van de nietigheid te vorderen, aangezien deze automatisch tot stand komen omdat de terugbetaling van prestaties een gevolg ex lege van nietigheid is (arrest 537/2019 van de Tribunal Supremo van 10 oktober 2019, dat ook ziet op nietigheid wegens oneerlijkheid, arrest 716/2016 van de Tribunal Supremo van 30 november 2016 of arrest 102/2015 van de Tribunal Supremo van 10 maart 2015).
- 28 Indien wordt beoogd om de consumentenbescherming in overeenstemming te brengen met het rechtszekerheidsbeginsel, moet er een verval/verjaringstermijn van redelijke duur worden vastgesteld voor het vorderen van die nietigheid, maar onderscheid maken tussen nietigheid en de rechtsgevolgen ervan is een juridische kunstgreep.